

Zoriana Lukomska*, Halyna Lukomska**

*Transformacja funkcji – nowe życie zabytku.
Uzasadnienie wyboru funkcji, do której można przystosować
zabytek architektury*

*Transformation of function – new life of the monument.
Reason for the choice of function which could be used to
adaptation of the architectural monument*

Wprowadzenie

W artykule został rozpatrzony problem zachowania cennych zespołów historycznych, takich jak zamki, pałace, kompleksy obronne, wille wypoczynkowe, dzięki przystosowaniu ich do nowej, reaktywującej funkcji. Jako doskonały przykład takich działań posłużył pałac Potockich (XVII–XVIII w.) w Iwano-Frankiwsku¹ [1].

* Ivano-Frankivsky Narodowy Techniczny Uniwersytet Nafty i Gazu, Ukraina/Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine.

** Narodowy Uniwersytet Politechnika Lwowska, Ukraina/National University Lviv Polytechnic, Ukraine.

¹ Historia powstania pałacu Potockich (XVII–XVIII w.) w Iwano-Frankiwsku (dawniej: Stanisławowie).

Okolo roku 1680 w Stanisławowie rozpoczęto budowę pałacu – rezydencji magnatów, którzy byli właścicielami miasta. Miejsce założenia pałacu znajdowało się na północny wschód od już istniejącego śródmieścia. Budową zamku kierował Charles Benoit, francuski architekt i inżynier wojskowy [2], [3]. Pałac znajdował się w pewnej odległości od kwartałów zabudowy miejskiej i był od nich oddzielony. Ze strony zewnętrznej był chroniony zabudowaniami fortyfikacyjnymi wzniesionymi pod kierunkiem wspomnianego Charles'a Benoit. Na cytadeli zamku, oddzielonej od strony zewnętrznej trzema nowymi kurtynami, a ze strony miasta – bramą, były rozmieszczone oficyny, kuchnia, stajnia; budynek pałacu, związany mostem z fortyfikacjami miasta. Opłotki zamku z boku miasta były drewniane z kamiennymi słupami, brama wjazdowa ozdobiona plastyczną dekoracją [4]. W połowie XVIII w. stanisławowską twierdzę uzupełniono zgodnie z systemem Vaubana, słynnego inżyniera wojskowego. Nowy pałac

Introduction

In this article, we suggest to consider the problem of preservation of valuable historic complexes such as old castles, palaces, defensive complexes, villas by adapting them for modern relevant features. The Potocki Palace (17th–18th c.) in Ivano-Frankivsk¹ is a perfect example of such activities [1].

¹ History of the Potocki Palace (17th–18th c.) situated in Ivano-Frankivsk (old: Stanislaviv).

Around 1680 in Stanislaviv (nowadays Ivano-Frankivsk) began the construction of the palace-residence of the Potocki magnates, who were the town owners. The territory for building was chosen to the northeast of the existing at that time downtown. Charles Benoit, who was a French architect and military engineer, led the construction of the castle [2], [3].

The Palace was placed some distance from the urban quarters and was separated from them by an esplanade. From the outside it was protected by fortifications, constructed under the direction of the earlier mentioned Charles Benoit. In the palace fortifications divided off from the outside by three new curtain walls and from the town by a gate, there were arranged outbuildings, the kitchen, stables, the palace building bound by a bridge with the town fortifications. The palace fence from the side of the town was made of wood with stone pillars, the entrance gate had artistic decoration [4].

In the middle of the 18th century the Stanislaviv fortress was updated according to Vauban's system, the famous military engineer. The new Potocki Palace and its surrounding area, looking like a trapeze, was surrounded by walls and these walls were combined with the existing town fortifications. As a result of construction activities the fortress acquired the form of an elongated octagon with a longitudinal line of

Od optymalnego przystosowania, eksploatacji oraz funkcjonowania zabytku architektury lub wartościowej zabudowy historycznej zależy trwałość ich „życia”. I tylko włączanie budowli historycznej w proces społeczny może pomóc uniknąć pełnej jej likwidacji, stopniowej ruiny albo utraty autentyczności. Jedynie w przypadku, kiedy zabytek aktywnie i we właściwy sposób jest eksploatowany przez społeczeństwo i dostępny dla szerokiego grona użytkowników, zostaje włączony w procesy społeczne, a co za tym idzie – może być uratowany.

Współcześnie problemem staje się transformacja funkcjonalna wartościowych historycznych kompleksów pałacowych na Ukrainie Zachodniej, które pierwotnie były rezydencjami słynnych magnatów, książąt, królów i ich rodzin. Często te kompleksy historyczne znajdują się w złym stanie technicznym.

Największą trudnością na drodze przystosowania takiej zabudowy jest jej skala oraz związki przestrzenne pomiędzy poszczególnymi komponentami. Najczęściej są to kompleksy monumentalne, składające się z kilku elementów, z harmonijnie ukształtowaną strukturą kubatury, umiejętnie wpisaną w krajobraz. W trakcie adaptacji dawnych zabudowań pałacowych trzeba rozpatrywać je jako jedną spójną kompozycję przestrzenną, dążąc do zachowania jej jedności.

Według ukraińskiego ustawodawstwa na temat ochrony zabytków najlepiej adaptować były kompleksy pałacowe do celów publicznych: bibliotek, muzeów i galerii sztuki, oraz miejsc do spędzania czasu wolnego (kluby, centra kultury itp.).

Nie zawsze jednak jest możliwość, by otrzymać na takie cele fundusze od państwa. Wyjściem z tej sytuacji jest zatem pozyskiwanie inwestorów w celu utrzymania danych obiektów. Z ich pomocą można wprowadzać w życie projekty adaptowania zabudowy historycznej do nowej funkcji.

W takiej sytuacji powstaje kwestia doboru funkcji, która z jednej strony pozwoli, z minimalnymi zmianami, przystosować autentyczną budowlę do nowych działań, a z drugiej – zapewni inwestorowi zysk.

W świecie, zwłaszcza w Europie, mamy wiele przykładów skutecznego przystosowania cennych kompleksów pałacowych do współczesnych funkcji. Znane są przykłady pałaców, które obecnie funkcjonują np. jako kompleksy hotelowe. Są one bardzo popularne wśród zwiedzających. Najciekawsze z nich to Hotel The Gritti Palace w Wenecji (XV w.), Hotel Saint James w Paryżu (1892), Hotel Three Storks w okolicach Pragi (XIV w.), Navona Palace Residenze Di Charme (hotel ze spa) w Rzymie (XVII w.), Monastero Santarosa Hotel & Spa, koło

Continuation of the architecture monument's life depends on a successful adaptation, exploitation or the use of valuable historical buildings. Only the inclusion of historic buildings in the public process can help to avoid destruction and a complete liquidation or loss of authenticity. Such buildings can be saved only in the case when they are actively and properly exploited by the community, when they are available to a wide range of visitors and involved in social processes.

Currently, there is the problem of adapting valuable historical palace complexes located in the Western Ukraine, which initially were residences of the big magnates, princes, kings and their families. Often these historic complexes are in unsatisfactory technical condition.

The greatest difficulty in the way of adaptation of such complexes is their scale and spatial relationships between separate elements. Most often these monumental complexes which included few elements with a harmonious perfect space-planning structure that successfully blended into the landscape. So, in the process of adapting, old palace buildings should be viewed as a single composition, primarily in an attempt to preserve its unity.

Of course it would be best to adapt (according to Ukrainian monument protective legislation) the former palace complexes into: libraries, museums and exhibitions, entertainment establishments (clubs, centers of culture and leisure, etc.).

But not always there is the possibility of obtaining government financing. Given this, the only way out to save these objects is to attract investors. With their help it becomes possible to implement into life projects relating to adaptation of historic buildings to a new modern function.

In this case, the question of selection of the function arises which, on the one hand, allows with minimal changes to adapt an authentic building to new functions, but on the other hand, ensures economic gain for the investor.

All over the world, particularly in Europe, we can see many examples of successful adaptation of the former palace complexes to modern functions. There are many palaces which function as hotels. They become very popular among visitors. The most interesting are: Hotel “The Gritti Palace” in Venice (15th c.), Hotel “Saint James” in Paris (1892), Hotel “Three Storks” near Prague (14th c.), Spa hotel “Navona Palace Residenze Di Charme” in Rome (17th c.), Spa hotel “Monastero Santa Rosa”, near Naples (17th c.), Hotel “La Badia”, near Sorrento (former monastery of the 12th c.).

These buildings are good examples of skillful combination between preserved features of historical environment and modern design elements. Each of these complexes has an interesting longstanding history, many of them have been rebuilt from ruins.

Potockich oraz ziemie przylegające do niego i wyglądające jak regularny trapez były otoczone linią umocnień, a te były połączone z istniejącymi fortyfikacjami miasta. W wyniku zabudowy twierdza otrzymała kształt wydłużonego ośmiokąta o podłużnej osi symetrii [5], [6]. Pałac Potockich był jedną z części miasta jako zespół rezydencjalny połączony z układem urbanistycznym. W latach 1809–1812 na mocy porozumienia między Rosją a Austro-Węgrami fortyfikacje zostały rozebrane, a fosy zasypane. Zachowały się tylko nieduże elementy murów. Rezydencje właścicieli miasta przekształcono na szpital wojskowy, który znajdował się tu od początku XIX do początku XXI w.

symmetry [5], [6]. The Potocki Palace played the role of one of the town's ensemble components.

In the years 1809–1812 by agreement between Russia and Austro-Hungary Stanislaviv fortifications were demolished and the moats filled up. Only small elements of the walls were preserved. At this time, the residence of the town's owners was turned into a military hospital, found here from the beginning of the 19th century until the beginning of 21st century.

Neapolu (XVII w.), Hotel La Badia koło Sorrento (dawny klasztor z wieku XII).

Cytowane założenia są doskonałym przykładem połączenia uhonorowania środowiska historycznego z elementami współczesnego projektowania, w celu adaptacji zespołu. Każdy z tych kompleksów ma ciekawą wieloletnią historię, wiele z ich odbudowano.

Główne założenia koncepcji adaptowania historycznego kompleksu pałacowego na hotel z centrum spa

Uwzględniając światowe doświadczenia, przedstawiono ideę przystosowania cennych historycznych kompleksów pałacowych do funkcji wypoczynkowej jako zespół spa². Dzięki opisanym działaniom możliwe stanie się dalsze funkcjonowanie uznanych zabytków architektury, zwłaszcza na skutek włączenia ich do aktywnego procesu społecznego. Spa są dostępne osobom, które korzystając z usług zdrowotnych, mogą równocześnie zapoznać się z historycznym charakterem zabudowań, wartościami estetycznymi dziedzictwa historycznego.

Kluczowe zalety przystosowania kompleksów pałacowych do funkcji spa:

- Spa są popularne wśród zwiedzających, czego potwierdzeniem jest coroczne zwiększenie liczby tych obiektów na świecie. Ukraina nie jest wyjątkiem. Zainteresowanie ludzi korzystaniem z tej funkcji pozwoli inwestorowi w krótkim terminie zwrócić środki finansowe włożone w projekt adaptacji historycznego obiektu³.

- Istnieją liczne warianty rozwiązań funkcjonalnych spa, co pozwala przystosować historycznie wartościową zabudowę do kompleksu wielofunkcyjnego. To może stworzyć szansę wyselekcjonowania takich rozwiązań, które zaspokoją potrzeby ludzi oraz „przedłużą żywot” zabytku.

- Przestrzenna struktura kompleksu spa jest „elastyczna” dzięki możliwości lokalizacji funkcjonalnych stref na różnych poziomach, w różnych częściach budowli. To umożliwi przystosowanie cennego kompleksu historycznego w ramach jego historycznie ustalonej struktury planistycznej, z zachowaniem wizualnych związków między zabudowaniami kompleksu. To też byłoby dobrą promocją zachowania artystycznego wystroju pałacu.

- Każda ze stref spa odznacza się dużą liczbą wariantów rozwiązania ich wewnątrz. To umożliwi zarówno organizację zabiegów zdrowotnych, jak i zachowanie autentycznych cech zabudowań oraz jednolitości wartościowego historycznego kompleksu.

² Według jednej z najbardziej popularnych wersji termin „spa” pochodzi od nazwy belgijskiego miasta Spa. Znane z leczniczych gorących źródeł Spa było uzdrowiskiem już od XIV w. Spa to miejsca przeznaczone do przeprowadzania różnorodnych fachowych zabiegów pielęgnacyjnych służących poprawie samopoczucia i zdrowia [7].

³ Znane są w świecie liczne przykłady przystosowania kompleksów pałacowych i willi właśnie do funkcji spa: Schloss Fuschl Resort & Spa, Austria (XV w.); Hotel Spa Resort „Bursztynowy Pałac”, Polska (XVIII w.); Castello Del Nero Hotel & Spa, Włochy (XII w.); Monastero Santa Rosa Hotel & Spa, Włochy (XVII w.); Kinsterna Hotel & Spa, Grecja (XVI w.); Chateau Saint-Martin & Spa, Francja (XII w.).

Main features of adapting the historic palace complex to a Spa hotel function

Taking into consideration world experience we introduce the idea of adapting a historic palace complexes to a Spa² function. According to above-described actions, further life of monuments becomes possible, especially by leading them into an active public process. Because Spa complexes are available to a wide range of visitors who, while using health services, will be able to get acquainted with the historic character of the building and aesthetical value of historical heritage.

Key benefits of adapting palace complexes to a Spa function:

- Spa are much sought by visitors, as evidenced by the annual increase of the number of these objects all over the world. Ukraine is not an exception. Such interest in this type of public places allow investors, within a short time, return of the capital invested in the project concerning adaptation of historical objects³.

- There are many varieties of Spa functionality, allowing to adapt a historically valuable building to a mixed-use complex. This makes it possible to select the most relevant features that cover the requirement of the population and thereby prolong the life of an architecture monument.

- Space-planning structure of the Spa is pretty flexible according to the possibility of placing functional zones on different levels and different parts of the building. This gives the possibility to adapt the valuable historical complex, within its historically composed planning structure, saving visual connections between the buildings. Also this would be favorable for preservation of the artistic image of the palace.

- Each of the Spa zones has many varieties for inner space planning. This gives the possibility of organizing the process of providing health treatments, while preserving the authentic features of buildings and unity of a valuable historic complex.

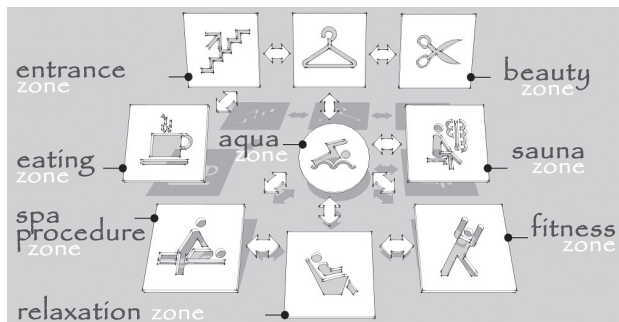
The basis of a functional model of a Spa-hotel is formed by the “basic module”⁴ (Fig. 1), to which is attached the li-

² According to one of the most popular versions the term “Spa” comes from the name of the Belgian town Spa, known since Roman times for its healing natural springs. Spa – is a public building or complex, whose task is to ensure recovery of the human body by providing Spa services [7].

³ Many examples concerning adaptation of palace complexes and villas to Spa functions are known in the world: Schloss Fuschl Resort & Spa, Austria (15th c.); Hotel Spa Resort “Bursztynowy Pałac”, Poland (18th c.); Castello Del Nero Hotel & Spa, Italy (12th c.); Monastero Santa Rosa Hotel & Spa, Italy (17th c.); Kinsterna Hotel & Spa, Greece (16th c.); Chateau Saint-Martin & Spa, France (12th c.).

⁴ For normal functioning of all processes in the “base module” we should plan specific functional zones, which include a set of necessary premisses. These zones are: waiting zone, which includes entrance area and foodservice facility; beauty zone; changing and locker area (in small Spa it is designed directly in each of the Spa zones, in the large Spa – one big block with changing rooms for all visitors); Spa-procedures area; wet zone, which is divided into thermal and aqua zone; fitness area; relaxation area (designed locally in each Spa zone or as one block for shared use) [8].

Multifunctional models of Spa complexes are formed by joining of specific zones to the “basic module” or by dominance of one zone in the “basic module” [9].

Il. 1. Strefy funkcjonalne „modułu podstawowego” (autor: H. Lukomska)

Fig. 1. Functional zones that form the “basic module” of Spa center (author: H. Lukomska)

Podstawą funkcjonalnego modelu hotelowego spa jest połączenie stref „modułu podstawowego”⁴ (il. 1) ze strefą mieszkalną. Dla komfortowego pobytu klientów wszystkie strefy łączą się pionowymi i poziomymi komunikacyjnymi łącznikami. Opracowane przez nas conceptualne wytyczne do projektowanych spa w cennych zabudowaniach historycznych zawarto w następujących punktach:

– Jądrem planistycznej struktury spa ma być aqua-strefa, otoczona strefą relaksacji, która będzie miejscem skrzyżowania pieszych połączeń między wszystkimi częściami centrum. Jeżeli w istniejących zabytkowych zabudowaniach nie ma dużej sali do urządzenia basenu, można zaprojektować otwarty basen na terenach w pobliżu budowli albo – przy odpowiedniej planistycznej organizacji kompleksu pałacowego – zabudować amfiteatr konstrukcjami szklanymi i rozmieścić tam aqua-strefę.

– Każda ze stref spa powinna znajdować się na innym poziomie (jeśli chodzi o jeden budynek); w oddzielnych obiektach kompleksu albo w kilku budynkach (jeśli jest możliwość ich połączenia, a obszar jednego budynku nie wystarcza dla wszystkich potrzebnych funkcji wybranej strefy).

– W każdym zabudowaniu centrum ma być zaprojektowana oddzielna strefa oczekiwania z wejściem bezpośrednio z ulicy dla osób, które nie są gośćmi hotelu, jak również dla tych, które chcą sobie skorzystać z usług tylko jednej strefy spa, nie odwiedzając innych.

– Niektóre ze stref, takie jak strefa fitnessu i aqua-strefa, muszą spełniać określone wymogi planistyczne i konstrukcyjne. Te strefy projektuje się w dużych pomieszczeniach zespołu – z powodu lokalizacji basenu, sal

ving area. For comfortable staying of visitors, all areas must be connected by vertical and horizontal functional relationships. Let us consider a conceptual positions of a Spa design, in valuable historical buildings, we have developed:

– The core of planning the structure should be the aqua area surrounded by a zone of relaxation, which will be the place of pedestrian connections intersection between all the components of the Spa centre. In absence of a large space, suitable for a pool in the existing buildings, it is possible to plan an outdoor pool in the area adjacent to the building or, according to suitable planning organization of the palace complex, to cover a patio using a glass construction and placing there the aqua zone.

– Each of the Spa zones should be located: at various levels of the building (as far as this concerns one building); in separate buildings of the complex (if it is possible to combine them, when the area of one building is not enough to place in it all the necessary facilities of a selected zone).

– In each buildings of the Spa complex we need to organize a waiting area with the entrance directly from the street for visitors who are not guests of the hotel also for those wishing to use the services of only one Spa zone without visiting the others.

– Some of the Spa zones, such as the fitness and aqua zone have special requirements for planning and constructive structure. Such zones require a large area of space – to create a swimming pool and sport halls for group sports (gym, fitness, yoga facility, etc.).

– Changing and locker area can be designed: unified for all visitors of the Spa, or directly in each of the Spa zones.

– We propose to place the living area in a separate building, which has a pedestrian connection with the Spa, considering the needs of the hotel guests to visit the Spa facilities.

– It is necessary to place foodservice facility in a separate building with a covered pedestrian walkway to the hotel and with separate entrance for visitors who are not hotel guests.

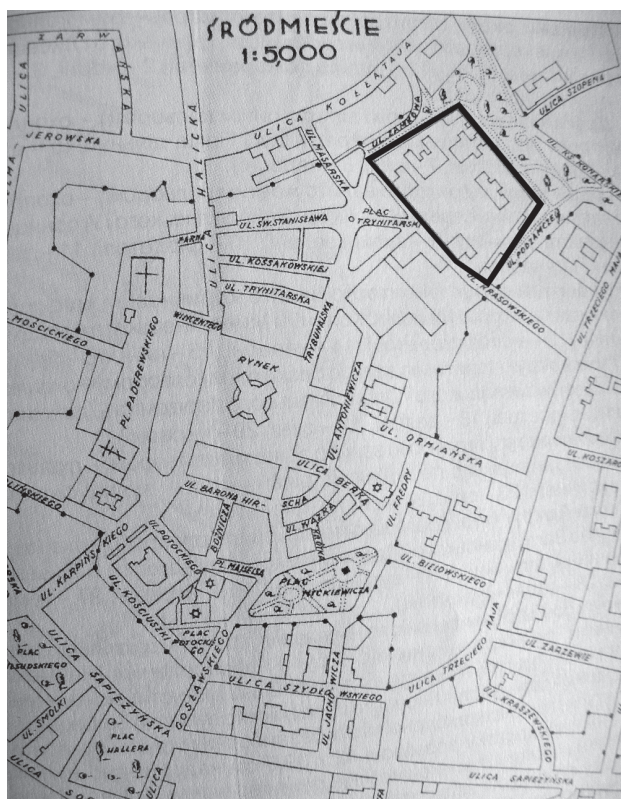
Analogue world Spa complexes are characterized by a number of facilities that are present in each Spa, regardless to their functionality. This is basic a set of premises called the “basic module”, which is the basis for all types of multifunctional Spa. Depending on the Spa capacity (small, medium, large), the “basic module” area changes and it is complemented with additional functions.

The current state of the Potocki Palace in Ivano-Frankivsk and the concept of its adaptation to a Spa hotel

The Potocki Palace (17th–18th c.) has the status of an architectural monument of local importance (Fig. 2) [10]. Today, the former palace consists of 9 buildings 17th–18th c. (Fig. 3) which create a single composition. The technical condition of each building requires restoration work (Fig. 4–6). The territory of the complex is surrounded by a stone wall three meters high. The entrance to the palace leads through brick built gate connected with two wings. The authenticity of the gate is beyond all questions – it comes from the 18th century and its description may be

⁴ Dla normalnego przebiegu wszystkich procesów w „module podstawowym” potrzebne są strefy funkcjonalne liczące wiele pokoi. Do takich stref należą: strefa oczekiwania, która zawiera strefę wejściową i żywienia zbiorowego; strefa piękna; strefa szatni (w małych spa projektuje się bezpośrednio przy każdej ze stref, w dużych – jako jeden blok wspólny do korzystania przez wszystkich zwiedzających); strefa zabiegów; strefa wilgotna, która z kolei dzieli się na termalną i aqua-strefę; strefa fitnessu; strefa relaksacji (projektuje się lokalnie przy strefach albo jednym blokiem wspólnym) [8].

Modele wielofunkcyjne kompleksów spa kształtowane są przez dołączanie stref specyficznych do „modułu podstawowego” albo przez rozposzechnienie jednej ze stref „modułu podstawowego” [9].

Il. 2. Pałac Potockich na mapie miasta Stanisławowa (1934) [10]

Fig. 2. Potocki Palace on the map of town Stanislaviv (1934) [10]

do zajęć grupowych (sala trenażerów, sala fitnessu, sala do jogi itd.).

- Strefę szatni można projektować jako kompleksową, dla wszystkich zwiedzających centrum albo bezpośrednio przy każdej ze stref spa.

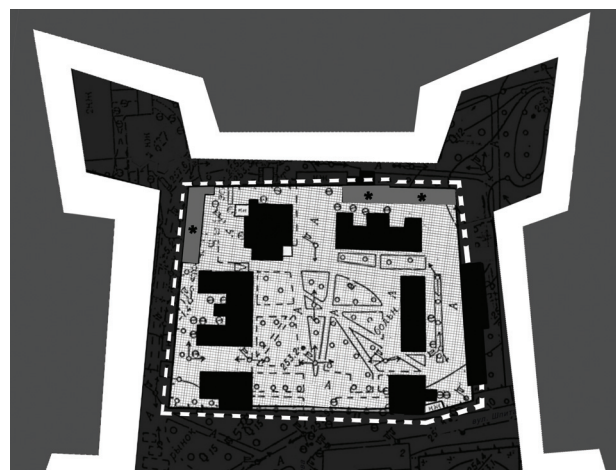
- Strefę mieszkalną proponujemy lokalizować w oddzielnym obiekcie, połączonym z centrum spa dla gości hotelu, którzy życzą sobie skorzystać z jego usług.

- Punkt żywienia zbiorowego należy urządzać osobno, w budynku z pieszym krytym przejściem dla gości hotelu i oddzielnym wejściem dla osób z zewnątrz.

Analogicznie rozwiązane spa, zrealizowane na świecie, wyposażone są w pomieszczenia, które występują we wszystkich typach funkcjonalnych tych obiektów. Chodzi o pokoje podstawowe („podstawowy moduł”), charakterystyczne dla wszystkich typów wielofunkcyjnych kompleksów spa. Zależnie od rozmiaru kompleksu spa (małe, średnie, duże), obszar „modułu podstawowego” zmienia się i do niego dołączają się funkcje dodatkowe.

Stan obecny pałacu Potockich w Iwano-Frankiwsku oraz koncepcja jego adaptacji na hotel z centrum spa

Pałac Potockich (XVII–XVIII w.) ma status zabytku architektury Iwano-Frankiwska (il. 2) [10]. Dziś dawny pałac zawiera 9 zabudowań z XVII–XVIII w. (il. 3), które tworzą jedną kompozycję. Każdy obiekt wymaga naprawy i renowacji (il. 4–6). Terytorium kompleksu otoczone jest trzymetrowym murem. Wejście na te-

- obiekty zabytkowe
monumental objects
- granice fortyfikacji obronnych XVII–XVIII w.
borders of defensive fortifications 17th–18th c.
- * dysharmonijny budynek XX w.
disharmonic building 20th c.
- terytorium dawnej rezydencji magnatów Potockich
territory of the former residence of the Potocki magnates

Il. 3. Schemat lokalizacji elementów kompleksu. Stan obecny (autor: H. Lukomska)

Fig. 3. Location scheme of elements of the complex. Existing condition (author: H. Lukomska)

found in many historical sources. In 2013 restoration work took place on the brick entrance gate and saved it from destruction (Fig. 4, 7).

In addition to historic buildings, on the territory of the former palace there are several freestanding soviet period buildings. Of course, they look disharmonious in relation to historic buildings and require demolition.

In the current structure of the city, palace location is very advantageous, because it borders with recreational, public, administrative, commercial and residential areas. Transport connection between the object and city boroughs is very good because there are several public transport stops within walking distance. Also the palace has good pedestrian connections with the city center. Three-meters-high walls and former bastions create an intimate atmosphere in the courtyard of the palace. For this reason, it is favorable to create a social and cultural centre in this place.

Nowadays the former Potocki Palace is in a bad condition, buildings are not used by anyone, and therefore according to the shortage of care they decline and are ruined. Also the historic landscape has not been saved, because the palace complex is in the centre of shopping and social life of the city, and so the area which directly borders the walls, suffers constant changes.

Summarizing the information concerning the current and initial condition of the historical complex (the collection of historical material, field surveys and archival material) it seems possible to propose an adaptation of the historic buildings of the former Potocki Palace to Spa requirements. Of all functional types of Spa the Spa hotel was chosen, because for this type of Spa there is a number of favorable conditions:

Il. 4. Budynki pałacu Potockich.
Stan obecny
(2014, fot. H. Lukomska)

Fig. 4. Potocki Palace buildings.
Present state
(2014, photo by H. Lukomska)

ren pałacu wiedzie przez wymurowaną bramę, połączoną z dwiema oficynami. Autentyczność bramy jest potwierdzona: pochodzi ona z XVIII w., jej opisy zawiera wiele źródeł historycznych. W roku 2013 przeprowadzono konserwację bramy wejściowej i tym samym uratowano ją od ruiny (il. 4, 7).

Oprócz zabudowań historycznych, na terenach byłego pałacu znajduje się kilka osobnych obiektów i dobudówek pochodzących z czasów radzieckich. Oczywiście, nie pasują do zabudowy historycznej i należy je zlikwidować.

W strukturze współczesnego miasta lokalizacja pałacu jest bardzo dobra, ponieważ graniczy on ze strefami: rekreacyjną, administracyjną, handlową i mieszkalną. Komunikacyjne połączenie obiektu z rejonami miasta również jest bardzo korzystne, gdyż w pobliżu znajduje się kilka przystanków autobusowych. Połączenie z centralną częścią miasta też należy ocenić jako dobre. Atmosfera wewnętrznego dziedzińca pałacu jest kameralna przez odgraniczenie kompleksu pozostałościami byłych bastionów i trzymetrowym murem. Jest to dodatkowy powód do założenia w tym miejscu ośrodka społecznego i kulturalnego.

Obecnie stan techniczny pałacu Potockich jest zły, zabudowania nie pełnią żadnych funkcji, a więc bez dozoru niszczej. Nie jest zachowany krajobraz historyczny, ponieważ dziś kompleks pałacowy znajduje się w środku życia handlowego i społecznego miasta, przez co tereny graniczące z murami ciągle się zmieniały i zmieniają.

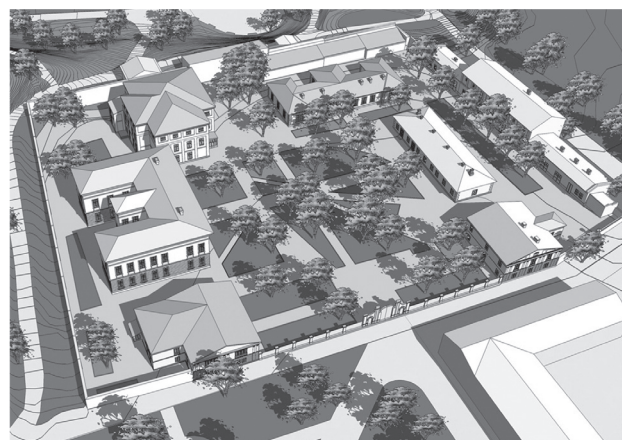
Powyższa charakterystyka, dotycząca stanu kompleksu (zbiór materiałów historycznych, badania terenowe i archiwalne), umożliwia przedstawienie możliwości przystosowania historycznych zabudowań pałacu Potockich do wymagań kompleksu spa. Ze wszystkich funkcjonalnych

– In Ivano-Frankivsk the Spa industry is only in its infancy, for this reason there are only a few complexes with such function in this town, simultaneously the demand for this type of service is very high.

– Global research shows that the hotels, which have a Spa zone are in greater demand among visitors in contrast to those in which such a zone is not presented.

– The palace complex is located in downtown in the recreational area, it borders with major urban traffic and pedestrian routes, the main railway station may be reached of foot from the palace.

– The palace complex includes seven buildings suitable for adaptation, these buildings have a different number of storeys – from 1 to 3 and they differ in planning and space organization.

Il. 5. Pałac Potockich. Widok ogólny (2014, autor: Z. Lukomska)

Fig. 5. Potocki palace. General view (2014, author: Z. Lukomska)

Il. 6. Wartościowe elementy budynków kompleksu pałacowego (2010, fot. Z. Lukomska)

Fig. 6. Valuable elements of buildings of the palace complex (2010, photo by Z. Lukomska)

Il. 7. Budynki pałacu Potockich. Widok od ulicy Szpitalnoy (autor: Z. Lukomska)

Fig. 7. Potocki Palace buildings. View from Shpytalna street (author: Z. Lukomska)

typów spa wybrano spa hotelowe, ponieważ właśnie ten typ jest najbardziej uzasadniony w prezentowanym zespole, zwłaszcza z poniższych powodów:

- W Iwano-Frankiwsku dopiero powstaje branża spa, więc istnieją tylko pojedyncze instytucje tego typu, jednak popyt na taki rodzaj usług jest bardzo wysoki.

- Według badań światowych popyt na hotele z funkcją spa jest większy niż na te, które jej nie mają.

- Kompleks pałacowy zlokalizowany jest w centralnej części miasta w strefie rekreacyjnej; graniczy z najważniejszymi transportowymi i pieszymi strefami miasta; znajduje się niedaleko od głównego dworca kolejowego (można więc dostać się pieszo).

- Kompleks pałacowy składa się z 7 zdatnych do przystosowania zabudowań; one mają różną wysokość – od 1 do 3 pięter; różnią się rozplanowaniem i organizacją przestrzeni.

Poniżej przedstawiono koncepcję założenia hotelowego spa w istniejących zabudowaniach historycznych kompleksu (il. 8):

- Czteropiętrowy budynek byłego pałacu i przylegający do niego budynek (nr 5 na il. 8) zaproponowano połączyć naziemnym szklanym przejściem i umieścić tam

Introducing the concept of placing a Spa Hotel in the historical buildings of the existing complex (Fig. 8):

- The four-storey building of the former palace and the adjacent building we propose to combine with an above-ground glass bridge as one complex (No. 5 in Fig. 8) of the hotel with the administrative part, the entrance area and all the necessary supporting zones.

- The two-storey building (No. 6 in Fig. 8) which is adjacent to the hotel complex we propose to adapt for foodservice which can be used by hotel guests and town citizens. For this reason there will be organized two separate entrances to this building: one directly from the street and the second – through the above-ground glass bridge connected with the hotel.

- The one-storey building (No. 3 in Fig. 8) is proposed for accomodating the fitness area because in this building there are several spacious rooms suitable for planning multifunctional halls for individual and group sport activities.

- The building of two-storey former kitchen building (No. 2 in Fig. 8) is suggested for use as a thermal zone with various saunas, phyto-bar, a cool pool and other necessary support facilities.

hotel z częścią administracyjną, strefą wejściową i wszystkimi potrzebnymi strefami pomocniczymi.

– Dwupiętrowy budynek (nr 6 na il. 8), przylegający do kompleksu hotelowego zaproponowano przekształcić w strefę żywienia zbiorowego dla gości hotelu i mieszkańców miasta. W tym celu zostaną stworzone dwa niezależne wejścia do tego budynku: jedno bezpośrednio z ulicy, drugie – przez szklany pasaż z hotelu.

– W jednopiętrowym budynku byłego klubu (nr 3 na il. 8) zaproponowano założyć strefę fitnessu, ponieważ tutaj są dwa przestronne pokoje, i to umożliwia planowanie w tym miejscu wielofunkcyjnych sal do zajęć indywidualnych i grupowych.

– Budynek jednopiętrowy (była kuchnia) zaproponowano przystosować do strefy termalnej (nr 2 na il. 8) z saunami, fitobarem, nieogrzewanym basenem oraz innymi obiektami pomocniczymi.

– Strefę procedur spa zaproponowano w dwóch jednopiętrowych zabudowaniach (nr 1 na il. 8) połączonych szklanym przejściem. Plan tych budynków zawiera pomieszczenia różnego rozmiaru i konfiguracji. Sprzyja to rozmieszczeniu tutaj rozmaitych gabinetów zabiegowych i kosmetycznych.

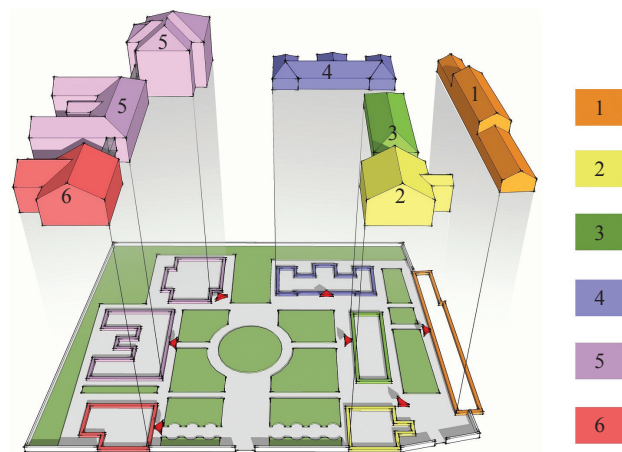
Najbardziej skomplikowanym zadaniem jest utworzenie w takim kompleksie pałacowym aqua-strefy z basenem. Zaprojektowano ją w kompleksie ze strefą relaksacji. Dla takiej strefy potrzebna jest duża powierzchnia i wysokość zabudowania. Basen ze strefą relaksacji (nr 4 na il. 8) zaplanowano w kondygnacji podziemnej, która z kolei będzie połączona schodami i korytarzami ze wszystkimi zabudowaniami kompleksu pałacowego, oprócz restauracji. Taka organizacja umożliwia zwiedzającym korzystanie z usług wszystkich stref spa bez wychodzenia z budynku. Aqua-strefa w tym przypadku jest jądrem kompozycji i głównym węzłem komunikacyjnym, do którego prowadzą pieszne drogi ze wszystkich stref kompleksu. Jednak każdy budynek hotelu ma bezpośrednie wyjście na zewnątrz. To jest wygodne dla osób, które chcą sobie skorzystać tylko z jednej strefy.

Wnioski

Od skutecznej adaptacji i właściwej eksploatacji zabytku architektury zależy kontynuacja jego „życia”. Tylko włączenie zabudowy historycznej w aktywny proces społeczny pomoże uniknąć niszczenia i całkowitego upadku albo utraty autentyczności obiektu. Jedynie wtedy, kiedy zabudowa jest aktywnie i w należyty sposób eksploatowana przez społeczeństwo, udostępniona zwiedzającym, może być uratowana.

Wybór nowej, reaktywującej funkcji w tym przypadku jest bardzo ważny. Od niego zależy, jak trafnie będzie zaakcentowany historyczny charakter obiektu czy kompleksu przestrzennego. Właśnie zachowanie równowagi pomiędzy nowym a autentycznym zapewni właściwy odbiór charakteru zabudowy historycznej, jej środowiska, obszaru wewnętrznego przez zwiedzających.

Adaptacja cennego kompleksu historycznego do zaproponowanej funkcji zapewni odpowiednie warunki eksploatacji zabudowań historycznych, umożliwi ich

Il. 8. Koncepcja założenia hotelowego spa w istniejących zabudowaniach historycznych kompleksu pałacu Potockich: 1 – strefa zabiegów; 2 – strefa termalna; 3 – strefa fitness; 4 – aqua-strefa; 5 – funkcja mieszkalna; 6 – strefa żywienia zbiorowego (autor: H. Lukomska)

Fig. 8. Conceptual scheme of the Potocki Palace adaptation to Spa function: 1 – Spa-treatment zone; 2 – thermal zone; 3 – fitness zone; 4 – aqua zone; 5 – living zone; 6 – foodservice area (author: H. Lukomska)

– Spa-treatments zone would be placed in a one-storey building (No. 1 in Fig. 8). The planning structure of this building includes a set of premises with various sizes and configurations. This is favorable in designing various procedure- and cosmetic facilities.

– The most complicated task is to design, in this palace complex, the aqua-zone which includes a swimming pool. It is planned in conjunction with the relaxation zone. These zones need much space and big ceiling height of the room. It is proposed to create the pool and relaxation area at the underground level (No. 4 in Fig. 8) which is connected with all the buildings of the palace complex by underground stairs and corridors, except the restaurant. Such planning organization gives visitors the opportunity to use all services of the Spa areas without going outside. The aqua zone, in this case, becomes the core of the composition and the main communication center, through which run all pedestrian routes between all zones of the Spa complex. However, each of the facilities in the Spa hotel has direct access to the street. This is advantageous for visitors who want to use only one of the zones.

Conclusions

According to a successful adaptation, exploitation or usage of architectural monument depends the prolongation of its life. Because only inclusion of the historical building to an active public process can help it to avoid destruction, complete liquidation or loss of its authenticity. Only in the case when the building is actively and properly operated by the community, when it is available to a wide range of visitors – it can be saved.

Choosing of the new, correct function for the adaptation of the palace complex, plays a key role in this case. Upon this function depends the level of revealing the

odbudowę i rewitalizację według wyglądu oryginalnego pod okiem konserwatora, udostępni je zwiedzającym. Proponowane działania zapewnią popularyzację historycznego kompleksu zabytkowego oraz zagwarantują maksymalne zachowanie autentyczności struktury pałacu.

Opisana koncepcja przystosowania cennej zabudowy historycznej może być wykorzystana w celu ratowania podobnych zagrożonych kompleksów pałacowych Ukrainy. Włączenie historycznego dziedzictwa architektonicznego do branży spa to możliwość, by „przedłużyć życie” zabytków i dać szansę na ich ochronę i konserwację.

*Tłumaczenie
Lilja Paryljak*

historical essence of the building or complex. Specifically the balance between the new and the authentic features can give visitors the right perception of the main features of a valuable historic building with its environment and internal space.

By adapting a valuable historic complex to a proposed function we ensure proper operating conditions of the buildings, we will also have the possibility, under the conservator's direct perception, to rebuild the original appearance of the building, and ensure access a wide range of visitors. Such proposed actions will provide popularization of the historical complex, and ensure preservation of the authenticity of the palace structure.

The described concept of adaptation of valuable historical buildings can be used for preservation of analogous palace complexes in Ukraine, which are threatened with extinction. The inclusion of a historical-architecture heritage in the Spa industry will make it possible to prolong the life of the architecture monument and become an important step towards their protection and preservation.

*Translated by
Halyna Lukomska*

Bibliografia/References

- [1] Lesik A., *Ochrana i racionalnoje ispolzowanije pamiatnikow architektury*, Lwów 1987.
- [2] Grabowieckij W., *Istorija Iwano-Frankiwska*, t. 1, Nowa Zorija, Iwano-Frankiwsk 1999.
- [3] Krawcow S., *Iwano-Frankiwska, Istoricko-architekturnij naris*, Zwit pro NDR – NTSZ u Lwowi, 1992.
- [4] Barącz S., *Pamiętki miasta Stanisławowa*, Konwent WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu, Lwów 1858.
- [5] Lukomska Z., *Misto Iwano-Frankiwska – istorija i cyczacnist*, „Wisnik NU Lwiwska Politehnika. Architektura” 2004, No. 505, 197–201.
- [6] Lukomska Z., *Istoricko-architekturnij rozwitok mista Iwano-Frankiwska*, „Wisnik Prikarpatского Uniwersytetu im. W. Stefánika”, seria Mistectwoznawstwo, wyp. 8, Iwano-Frankiwsk 2005, 3–9.
- [7] Lukomska H., *The main factors forming SPA-architecture*, [w:] *5th International Academic Conference of Young Scientists „Geodesy, Architecture and Construction”*, Lviv Polytechnic National University, Lviv 2013, 46–47.
- [8] Lukomska H., *„Base module” of SPA center functional structure*, [w:] *4th International Academic Conference of Young Scientists „Geodesy, Architecture and Construction”*, Lviv Polytechnic National University, Lviv 2011, 16–17.
- [9] Danczak I., *Funkcjonalno-planuwalni principi organizacii prostoru SPA-zakladiw. Regionalnyje problemy architektury i gradostroitelstwa*, wyp. 11–12, Architekturnyj Instytut OGASA, Odessa 2013, 206–210.
- [10] Fedunkiw Z., *Stanislawiw na dawnych mapach*, Lileja NW, Iwano-Frankiwsk 2014.

Streszczenie

W artykule przedstawiono możliwości przystosowania dawnych kompleksów pałacowych do nowej, reaktywującej je funkcji, która spowoduje zainteresowanie społeczeństwa oraz inwestorów adaptacją na cele współczesne wartościowego historycznego dziedzictwa architektonicznego, przyczyniając się do jego ochrony przed niszczeniem. Obecnie na terenach Ukrainy Zachodniej znajduje się powyżej dziesięciu wartościowych kompleksów pałacowych, mających status zabytku architektury. Niestety są one zagrożone – ponieważ nie użytkuje się ich w sposób właściwy – i potrzebują podjęcia działań w celu ich ratowania. W artykule przedstawiono pomysł przystosowania cennych, historycznych kompleksów pałacowych do nowych funkcji na przykładzie zabytkowej architektury – pałacu Potockich (XVII–XVIII w.) w Iwano-Frankiwsku. Opisano kluczowe problemy łączące się z przystosowaniem kompleksów pałacowych do funkcji spa, gdyż instytucje hotelowe, rekreacyjne i prozdrowotne zlokalizowane w historycznych kompleksach pałacowych zyskują coraz większą popularność w społeczeństwie.

Słowa kluczowe: adaptacja zabytku architektury, architektura spa, „moduł podstawowy” spa

Abstract

This research proved the possibility of adaptation of former palace complexes to a modern function that will give rise to the increase of public and investor interest in valuable historical and architectural heritage which will save such buildings from destruction. Nowadays in Western Ukraine there are more than ten palace complexes that have the status of an architecture monument. But they are in the process of destruction, because of not being properly used, and require a set of measures for their saving.

The idea of adapting historic palace complexes to new modern functions is presented by the example of an architectural monument – the Potocki Palace (17th–18th c.) in Ivano-Frankivsk. The key benefits of adaptation of the palace complex to a Spa function are revealed in this article, because a hotel, recreational and health facilities, located in historical palace complexes, become increasingly more popular in the society.

Key words: adaptation of architecture monument, Spa architecture, Spa “basic module”

Port w Kamøyvær, Finnmark
(fot. E. Cisek)
Port of Kamøyvær, Finnmark
(photo by E. Cisek)